

Die Woord van God – toepaslik *preek* of toepaslik *maak*? 'n Homiletiese ondersoek

C.J.H. Venter
Vakgroep: Praktiese Teologie
Skool vir Kerkwetenskappe
Potchefstroomkampus
Noordwes-Universiteit
POTCHEFSTROOM
E-pos: kwscjhv@puk.ac.za

Abstract

The Word of God – *made* applicably or *preached* applicably? A homiletical investigation

In this article the focus is directed to the homiletical element of application as utilised in sermons. In the course of the discussion that specifically highlights the aspect of applying biblical material to everyday experience, basis-theoretical material is developed. By way of illustration applications in sermons are scrutinised from material taken from Romans 12, Ephesians 4:17-6:9 and Hebrews 11, 12 and 13. It is indicated that although a general application does occur in these chapters, the most obvious phenomenon is that this general application is soon directed to practical elements related to the needs and situation of the congregation. If the application is scrutinised closely it is significant that the application organically originates from the explanation and in this way forms a unity. In view of the established basis-theoretical perspectives the applicability and possible implementation of the so-called “big idea”, as developed by Haddon Robinson and others, is investigated as a possible key to “unlock” the application from the text verses on which the sermon focuses.

The “big idea” entails that every pericope (larger thought unit) selected to preach on consists of a subject (theme or topic), and that this subject is supported and motivated more closely by complementary elements. The “big idea” is initially formulated in exegetical terms, but it should also be formulated in homiletical terms while keeping the needs and realities of the

congregation in mind. In effect the application begins by formulating the “big idea” concretely. In this way establishing the “big idea” in the relevant text verses chosen to focus the sermon on, is a useful aid in applying the Word concretely.

Opsomming

Die Woord van God – toepaslik *maak* of toepaslik *preek*? 'n Homiletiese ondersoek

In hierdie artikel word gefokus op die homiletiese element van toepassing in 'n preek. Basisteoretiese materiaal word ontgin vanuit Romeine 12, Efesiërs 4:7-6:9 en Hebreërs 11, 12 en 13. Uit hierdie verkenning blyk dit dat daar sprake is van 'n algemene toepassing. Wat egter opvallend is, is dat die algemene toepassing gou oorgaan in gemeente- en situasiegerigte toepassing in baie konkrete terme. Wat ook sterk na vore kom, is dat die toepassing organies voortvloei uit die verklaring en sodoende 'n eenheid vorm. In die lig van die basisteoretiese perspektiewe word die bruikbaarheid en moontlike implementering van die “big idea” soos dit onder andere ontwikkel is deur die Amerikaanse teoloog, Haddon Robinson, nader ondersoek as moontlike sleutel om die toepassing uit die preekteks te ontsluit.

Die “big idea” hou in dat elke preekperikoop (groter gedagte-eenheid) 'n onderwerp (tema) bevat waarvoor gehandel word. Die onderwerp word ondersteun en nader gemotiveer deur komplementerende elemente. Die “big idea” moet oorgaan van eksegetiese na homiletiese formulering met die werklikheid en behoeftes van die gemeente in gedagte. In werklikheid begin die toepassing by die konkrete formulering van die “big idea”. Op hierdie wyse kan die vasstelling van die “big idea” 'n nuttige hulpmiddel wees om konkreet toe te pas in 'n preek.

1. Oriëntering

Sedert die ontstaan van die Nuwe-Testamentiese kerk is preke vanuit die Woord toegepas op die situasie van lidmate en op die werklikheid waarin hulle binne 'n bepaalde gemeenskap en omgewing geleef het. Die toepassingselement is reeds opvallend in die eerste preek direk na die uitstorting van die Heilige Gees (Hand. 2:14-40). Toepassingselemente kan ook in die Areopagusrede in Handeling 17:22-31 blootgelê word (vgl. Jang, 2003:26-40). Ook preke van Jesus Christus is al homileties ontleed vir toepassingselemente. So ontleed An (1995:88-110) die Bergrede in Matteus 5:17-20 en toon die praktyk- en situasiegerigheid in die preek aan. Ook Hebreërs is reeds ontleed vanuit die perspektief van

die prediking, met die klem op toepassingselemente in die preek (vgl. Guthrie, 1994:127-134; Coetzee, 1986:8-9).

Dit is egter nie net in die tyd van die Nuwe Testament self dat die toepassing van die Woord as wesenlik beskou is in 'n preek nie. Ook in die tyd van die Kerkvaders en Reformatore is geworstel om die waarheid van die Woord by lidmate in hulle situasie te laat grondvat. Moontlik was dit een aanleiding tot die allegoriese metode van Origenes. Van Athanasius stel Nixon (1950:18) dat hy hoorders wou bereik deur 'n kragtige en oorredende styl, terwyl Chrysostomus ook gepoog het om die Woord toepaslik te verkondig deur 'n beroep te doen op die gevoelens, verbeelding en gewete van die gemeente. Dit is opvallend dat Luther, nadat hy self eers geworstel het met die Woord, hom ten doel gestel het om verstaanbaar en aanvaarbaar te preek vir die hart en gewete van die gemeente. Van Calvyn word genoem dat hy preke gepreek het "suited to the common mind" (Nixon, 1950:31).

Dit blyk verder uit die nagaan van meer resente literatuur in die Homiletiek dat besinning oor die element van toepassing in 'n preek 'n deurlopende onderwerp van belangstelling en navorsing bly. Jones (2003:6) bevind in verband met die opleiding van voornemende predikante die volgende:

They [preachers] exhort their audience to 'trust in God when life gives you a setback', but never seem to grapple with what 'trusting in God' might look like to a mother who lost her son in a motorcar crash, or a family whose breadwinner was recently laid off. Because expository sermons stay at the level of abstraction, they often fail to connect vitally with life.

Bogenoemde stelling word ook toegepas op predikers wat reeds in die bediening is. Predikers "must reach the listener, a fellow human being, with the message of Christ and at the same time uphold the Word of God faithfully and with integrity" (Johnston, 2001:18-19).

Die vraag word met reg gestel of bepaalde nuwe wyses gevind moet word om die preekteks uit die Woord van God toe te pas. Moet daar nie eerder 'n weg gevind word om vas te stel hoe God reeds sy Woord in die werklikheid van sy volk se lewe toegepas het en nog steeds toepas nie? Is dit nie eerder so dat God self reeds die toepassing van sy Woord in die kerk bepaal het nie? Moet die prediker nie in sy toepassing die gemeente tot die besef bring dat God se geskrewe Woord ook persoonlik en konkreet toepaslik is nie – nie net "toe daar" in die verlede nie, maar ook vandag? (vgl. An,

1995:1, Robinson, 1997:21-27). Die Woord hoef dus nie *toepaslik gemaak* te word nie. Die Woord moet *toepaslik gepreek* word.

Hierdie artikel poog om 'n nadere besinning te bied op die volgende vrae:

- Watter basisteoretiese perspektiewe kan gebied word op die kenmerke, funksie en konkretisering van die toepassing vanuit 'n bepaalde preekteks?
- Watter bydrae sou byvoorbeeld die implementering van die *big idea* van Haddon Robinson kon lewer om die toepassing in 'n bepaalde preekteks te ontsluit?

Om bogenoemde vrae te beantwoord, sal in hierdie artikel op basisteoretiese vlak aandag gewy word aan “preektoepassing”. Hiervoor sal Romeine 12, Efesiërs 4:17-6:9 en Hebreërs 11, 12 en 13 nader ontgin word vir moontlike riglyne. Vervolgens sal ondersoek word hoe die toepassing uit die preekteks ontsluit kan word deur die implementering van die *big idea* soos omlyn deur Haddon Robinson.

2. Toepassing in 'n preek: basisteoretiese perspektiewe

2.1 Romeine 12

In hierdie onderafdeling word eerstens gefokus op Romeine 12 vir die ontginning van basisteoretiese gegewens wat lig kan werp op die toepassing in 'n preek.

Die motivering waarom Romeine 12 gekies word, is dat Romeine Paulus se mees gestruktureerde brief is in sy uiteensetting van die Christelike leer (vgl. Moo, 1996:33-35). Hierby moet nog gevoeg word dat vanaf Romeine 12:9 tot 15:13 as 't ware 'n preekmatig gestruktureerde toepassing voorkom. Die eerste gedeelte, naamlik Romeine 12:1-8, is die “preekteks” vir die toepassing in Romeine 12:9-21. Die breë struktuur van Romeine vertoon verder ook 'n ooreenkoms met die verloop van 'n hofsaak. Dit bevat naamlik die elemente van 'n aanklag, 'n uitspraak en die vryspraak (of onskuldigverklaring) wat agtereenvolgens voorkom. Hierna behandel Romeine 12 dan die dankofferlewe van die onskuldig verklaarde gelowige.

Die aksie van verkondiging staan eksplisiet in Romeine 12:1 in die volgende woorde: “En nou *doen ek 'n beroep* op julle broers ...” Die gestalte van verkondiging wat in hierdie begrip op die voorgrond staan, is dié van bemoediging of vermaan in 'n bepaalde geloofs-

verhouding (vgl. Louw & Nida, 1988:185; Bauer, 2000:764-765). Dit is dieselfde uitdrukking wat in die slot van die Hebreërpreek gebruik word as die prediker terugkyk op die inhoud van sy preek aan die gemeente en dan sê dat sy preek 'n "woord van vertroosting" was.

Die aanspreekvorm *broer* dui hier 'n gemeentemotief aan. Paulus se preekadres is die gemeente, sy broers in die geloof. Die uitdrukking *broers* is reeds in vers 1 'n voorspel op die gemeentemotief (liggaam) wat in verse 6-8 prominent staan en behandel word. *Broers* in vers 1 word *liggaam* in vers 8.

Die diepste grond vir die latere toepassing van die preek in verse 9-21 lê in die uitdrukking "... op grond van die groot *ontferming*" (letterlik: ontferminge) van God. Dit is veelseggend dat in Romeine twee uitdrukkings vir *ontferming* omruilbaar gebruik word, maar veral dat die twee uitdrukkings besonder gekonsentreerd voorkom in hoofstukke 9 en 11. In hierdie gedeelte staan God se trou teenoor Israel se ongehoorsaamheid op die voorgrond. Die gerigte ontferming van God (Rom. 9-11) loop oor in die lofsang oor God se ontferming (Rom. 11:33-36). Hierdie lofsang oor God se ontferming loop dan op sy beurt uit op God se ontferming (Rom. 12) as grond vir die verkondiging in Romeine 12:1 – en dus ook as grond vir die toepassing in Romeine 12:9-21.

Die "toepassing" van die preek word in Romeine 12:1 en 2 in algemene terme gestel: "Gee julleself aan God as ... dankoffers ... weselike van die godsdiens ... nie wêreldgelykvormig nie ... laat julle denke vernuwe word ... onderskei wat goed en aanneemlik en volmaak is vir God ..." Inderdaad is hier ook sprake van 'n konkrete kultiese element (dankoffer), maar verder is daar geen *spesifieke werklikheidsgerigte* toepassing in hierdie gedeelte nie. Vanuit die grond van die preek (ontferming) word weliswaar gefokus op aspekte soos nederigheid en beskeidenheid (vers 3) en dan word oorgegaan tot die toerusting van die gemeente op grond van die ontferming van God. Die konkrete, situasiegerigte toepassing van God se ontferming in die praktiese optrede van die gemeente word hier egter nog nie uitgespel nie.

2.1.1 Die element van *toepassing* soos dit in Romeine 12:9-2 voorkom:

Die algemene toepassing in Romeine 12:1 en 2 loop oor in 'n konkrete, situasiegerigte toepassing in verse 9-21.

Die vraag na die aanknoping of oorgang tussen Romeine 12:1-8 en 12:9-21 word deur Käsemann (1980:344) daarin gevind dat die ampsbediening in Romeine 12:6-8 gekonkretiseer word in 12:9-21. Die gawes wat in die vorige verse genoem is, kom dus juis in die onderlinge gemeenskap tot openbaring. Die aanknoping soos deur Käsemann voorgestaan, is wel gefundeerd, maar nie diepgaande genoeg nie. 'n Nadere beskouing van die struktuur van Romeine 12:9-21 toon drie sirkels van konkretiserende, situasiegerigte toepassing aan. Die binneste sirkel het te doen met die toepassing binne die gemeente self, met ander woorde tussen gelowiges.

Die toepassing *binne die gemeente self* (die eerste sirkel)

- Vers 10: “Betoon hartlike *broederliefde teenoor mekaar*, bewys eerbied *aan mekaar*, wees *mekaar* daarin tot voorbeeld.”
- Vers 13: “Help die *medegelowiges* in hulle nood.”
- Vers 16: “Wees *eensgesind onder mekaar*.”

Toepassing *buite die eie enger kring* (die tweede sirkel)

Hierdie gemeentemotief (*mekaar*) loop van vers 17 af oor in toepassing ten opsigte van die gemeente se optrede buite hulle eie enger kring. Hulle optrede moet gerig word op *alle mense*. Verse 17 en 18 bring die opdragte dus by die tweede en wyer sirkel in die toepassing:

- Vers 17b: “Wees goedgesind teenoor *alle mense*.”
- Vers 18c: “... leef in vrede met *alle mense*”.

Toepaslike optrede teenoor jou vyand (derde sirkel)

Uiteindelik loop die lyn van *mekaar* en *alle mense* oor in toepaslike optrede teenoor *vyande*. Dit is die derde en wydste sirkel in die toepassing.

- Vers 20: “As jou *vyand* honger is, gee hom iets om te eet. As hy dors is, gee hom iets om te drink.”

Die toepassingslyn in Romeine 12 loop dus vanuit God se ontferming (vers 1) oor in 'n algemene toepassing (verse 1b en 2). Hierdie toepassing ontwikkel egter in 'n konkretiserende toepassing van liefde in die gemeente self en teenoor buitelanders (*alle mense*) tot by liefdesdade teenoor *vyande*.

2.1.2 Die konkretisering van die toepassing in Romeine 12:9-11

Binne die **eerste sirkel**, *die gemeente*, konkretiseer die toepassing in die volgende aksies en gesindhede:

- Opregtheid (vers 9)
- Die betoon van broederliefde (vers 9)
- Eerbied vir mekaar (vers 10)
- 'n Voorbeeld wees vir mekaar (vers 10)
- Blydskap, volharding en gebed (vers 12)
- Hulp in nood, gasvryheid (vers 13)
- Saam bly wees en treur (vers 15)
- Eensgesindheid (vers 16)
- Nederigheid, nie eiewysheid nie (vers 16)

Binne die **tweede sirkel** (*alle mense*) word die toepassing konkreet gemaak in die volgende aksies en gesindhede:

- Goedgesindheid (vers 17b)
- Leef in vrede (vers 18)
- Nie wraak neem nie (vers 19)

Binne die **derde sirkel** (gesindheid en optrede teenoor *vyande*) word die toepassing konkreet gemaak in die volgende gesindheid en aksies:

- Gee water en kos aan jou vyand (vers 20)
- Moenie sy lewe neem nie, hou hom in die lewe deur konkrete dade van liefde (vers 20)
- Onderdruk die gedagte en aksie van wraak, want dit kom God alleen toe (vers 19)

2.1.3 Afleidings

- Die verklaring wat die toepassing voorafgaan en fundeer in die “preek” uit Romeine 12, is die ontferminge van God. Die verklaring loop organies oor in die toepassing en vorm 'n hegte eenheid. Die Woord hoef dus nie toepaslik *gemaak* te word nie, dit word hier toepaslik *gepreek*.

- Die toepassing in 'n preek beweeg van 'n algemene toepassingspatroon na die konkretisering van die opdrag in die teks.
- In die konkretisetingsgedeelte word die vele fasette van nood, vreugde en die optrede van die gemeente ten opsigte van hierdie uiteenlopende fasette uitgespel.
- Die gemeente behoort hul reaksie egter nie net na binne te rig nie, maar ook na buite.
- Die konkretisering van die opdrag impliseer spesifieke aksies, in spesifieke omstandighede, aan spesifieke persone, binne en buite die gemeente.

2.2 Efesiërs 4:17-6:9

Die tema van Paulus se brief aan die Efesiërs kan soos volg geformuleer word: Christus is die Hoof van die kerk, sy liggaam (vgl. Floor, 1995). In samestelling en inhoud vertoon Efesiërs 'n groot ooreenkoms met Paulus se brief aan die Kolossense. In albei briewe gee Paulus in die eerste hoofstukke die inhoud en verklaring vir die toepassing wat later, in die tweede deel van die brief volg. So bevestig hy die eenheid tussen verklaring en die toepassing in die preek.

In die lofsang wat strek van Efesiërs 1:3-14 bied Paulus die fundering vir die openbaring oor die kerk waar die Woord gepreek word. Dit is opmerklik dat die grondslae van die kerk trinitaries ingebed word. “Die *Vader* het ons in *Christus* geseën met al die seëninge van die *Gees* wat daar in die hemel is” (vers 3). Hierdie trinitariese lyn loop dwarsdeur tot in vers 14 (vgl. Schnackenburg, 1991:39-69).

Tussen die afwisselende gebede in Efesiërs 1:15-22 en 3:14-20 word veral op God se werk in Christus gefokus:

- “In Christus Jesus het God ons saam opgewek uit die dood” (2:6).
- “Julle wat vroeër ver van God gelewe het, het nou naby gekom deur die bloed van Christus” (2:13).
- “Deur Hom het ons almal, Jode en nie-Jode deur die een Gees vrye toegang tot die Vader” (2:18).

Juis vanuit die nadere motivering van die oorgang uit die ou na die nuwe lewe, volg die toepassing in Efesiërs 4:17-6:9 (vgl. Schnackenburg, 1991:194 e.v.).

Die aksie van verkondiging word in Efesiërs 4:17 uitgedruk deur "... doen ek 'n ernstige beroep op julle ..." Dit is dieselfde uitdrukking wat Paulus in Romeine 12:1 gebruik het om sy verkondiging aan te dui (vgl. Moo, 1996:744-746).

2.2.1 Elemente van die toepassing in Efesiërs 4:17- 6:9

Dit is inderdaad opvallend dat Paulus hier in Efesiërs – soos in Romeine¹² – aanvanklik werk met algemene toepassings. Hierdie aspekte kom in die volgende voorbeeld na vore: "Moenie soos heidene lewe nie" (4:17).

Bogenoemde uitspraak word gevolg deur 'n nadere, maar steeds algemene aanduiding van hoe die heidene is: "... hulle verstand is verduister, hulle volhard in onkunde en gee hulle aan losbandigheid oor" (verse 18 en 19).

Hoe die gelowiges wel moet lewe, word ook aangedui in algemene toepassings:

- "Hou op om te lewe soos julle vroeër geleef het" (4:22).
- "Breek met die ou sondige mens" (4:22).
- "Julle gees en julle gedagtes moet nuut word" (4:23).
- "Lewe as nuwe mense wat na die beeld van God geskape is" (4:24).

2.2.2 Die konkretiserende toepassings in Efesiërs 4:17-6:9

Die algemene toepassing in Efesiërs 4:17-24 word, soos ook die geval is in Romeine 12, direk gevolg deur konkretiserende toepassings in *die werklikheid van die gemeente se lewe en situasie*:

- "Praat die waarheid onder mekaar" (4:25).
- "Moenie 'n dag kwaad afsluit nie" (4:26).
- "'n Dief moet ophou steel" (4:28).
- "Werk hard en voorsien in julle eie lewensonderhoud" (4:28).
- "Vuil taal moenie uit julle mond kom nie" (4:29a).
- "Praat net wat goed en opbouend is" (4:29b).
- "Moenie die Gees van God bedroef nie" (4:30).
- "Moenie verbitterd wees, opvlieënd, woedend nie" (4:31).
- "Moenie vloek of skel nie" (4:31).

- “Wees goedgesind en hartlik” (4:32).
- “Daar mag geen sprake van ontug, enige vorm van onsedelikheid of gierigheid wees nie” (5:3).
- “Growwe, ligsinnige en vuil praatjies pas nie by julle nie” (5:4).
- “Dank aan God pas by julle” (5:4).

Dat Paulus deeglik rekening hou met die omstandighede in die gemeente, blyk ook uit die konkrete, individualiserende toepassing op *gesinslede* in Efesiërs 5:21-6:9:

- “Vroue wees aan julle mans onderdanig” (5:22).
- “Mans julle moet julle vroue liefhê” (5:25).
- “Kinders wees as gelowiges aan julle ouers gehoorsaam” (6:1).
- “Vaders moet nie julle kinders so behandel dat hulle opstandig word nie” (6:4).
- “Slawe wees gehoorsaam aan julle eienaars” (6:5).
- “Eienaars hou op om julle slawe te dreig” (6:9).

2.2.3 Afleidings:

- Die toepassing volg organies op ’n voorafgaande indikatief van God-Drieëinig se werk en bevestig sodoende die eenheid tussen verklaring en toepassing.
- Die toepassingslyn loop van algemene na konkrete verbesondering in spesifieke omstandighede, situasies en leeftyds-fases.

2.3 Hebreërs 11, 12 en 13

Uit die aangeduide gedeeltes uit Hebreërs sal ’n seleksie van gegewens oor preektoepassing gebied word.

Hebreërs word deur sommige outeurs beskou as ’n preek (vgl. Kistemaker, 1984:6; Venter, 2001:379; Opperman, 1995:26). Wat die breë struktuur betref, kan die Hebreërpreek dan soos volg ingedeel word (vgl. Coetzee, 1986:6-8; Venter, 2001:375-377).

1:1-4	Inleidende preekfondament
1:5-10:18	Indikatiewe as verklaringselemente
10:10-13:19	Imperatiewe as toepassingselemente

13:20-21 Preekslot

13:22-25 Slot van die begeleidende brief by die preek

2.3.1 Die element van toepassing in Hebreërs

Enkele snitte uit Hebreërs toon duidelik dat – hoewel Hebreërs 13 as slothoofstuk ook konkrete toepassingselemente bevat – die toepassing van die begin af en regdeur die preek heen plaasvind. Hierdie stelling kan soos volg nader toegelig word:

- In Hebreërs 1 word gehandel oor die uitnemendheid van die *Seun van God*. In Hoofstuk 2:1 volg 'n algemene toepassing onmiddellik, naamlik “ons moet soveel kragtiger vasgryp aan wat ons gehoor het”.
- In Hebreërs 3:7 kom die *Heilige Gees* aan die woord oor die verharding en koppigheid van Israel en in 3:12 volg die toepassing: “Julle moet toesien dat daar nooit by julle 'n verkeerde gesindheid van ongeloof ontstaan nie.”
- In Hebreërs 4:14 word gestel dat ons 'n groot Hoëpriester het wat reeds deur die hemele gegaan het, en in vers 14b volg onmiddellik daarna: “Laat ons vashou aan die hoop wat ons bely het.”
- Hebreërs 11 handel oor die krag van die geloof en in 12:1 word vervolg: “... laat ons elke las afgooi en met volharding die wedloop wat voor ons lê, hardloop.”

2.3.2 Die konkretisering in die toepassing (Heb. 13)

Elemente van 'n algemene toepassing word in Hebreërs 13, soos in Romeine 12 en in Efesiërs 4, 5 en 6, gevolg 'n deur konkrete, situasiegerigte toepassing:

- “As broers moet julle mekaar liefhê” (13:1).
- “Moenie nalaat om gasvry te wees nie” (13:1).
- “Dink aan gevangenes” (13:3).
- “Dink aan die wat mishandel word” (13:3).
- “Wees in die huwelikslewe getrou aan mekaar” (13:4b).
- “Hou julle vry van geldgierigheid” (13:5).
- “Wees tevrede met wat julle het” (13:5).

2.3.3 Besondere konkretisering in die beskrywing van die praktiese uitwerking van die geloof

Die Hebreërprediker was besonder taalvaardig en veral ingestel daarop om konkrete taal te gebruik (vgl. Grässer, 1993:7). Nadat hy in Hebreërs 11 geloof nader gedefinieer het as “om seker te wees van die dinge wat ons hoop, om oortuig te wees van die dinge wat ons nie sien nie”, gaan hy voort om in Hebreërs 11:32-38 baie konkreet en beeldend die uitwerking van die geloof in die lewe van die geloofshelde te beskryf. Hy begin in dié gedeelte om die lewe van Barak, Simson, Jefta, Dawid, Samuel en die profete te beskryf. Hy stel nie bloot in ’n algemene beskrywing dat hulle helde was nie. Hy beskryf konkreet en spesifiek wat hulle gedoen het as helde:

- Hulle het leeu se bekke toegestop (vers 33).
- Hulle het gloeiende kole geblus en aan die swaard ontkom (vers 33).
- Hulle het die leërs van vreemdes op die vlug gejaag (vers 34).

Die prediker stel ook nie bloot in algemene terme dat die geloofshelde gely het nie. Hy spel dit in toepaslike en konkrete terme uit:

- Hulle wou nie die prys vir hulle eie vryheid betaal nie en is dood-gemartel (vers 35).
- Ander het bespotting en lyfstraf verduur, selfs boeie en gevangenskap (vers 36).
- Gelowiges is met klippe doodgegooi, in stukke gesaag, met die swaard vermoor (vers 37).
- Hulle het gebrek gely, is verdruk en mishandel (vers 37).
- Hulle het rondgeswerf in woestyne en op berge en het in grotte en in gate in die grond gelewe (vers 38).

2.3.4 Afleidings

- Die lyn loop van algemene toepassing na konkrete, situasie-gerigte toepassing.
- Toepassing moet deurgaans in die preek voorkom in kongruensie en eenheid met die verklaring van die preekteks.
- Beeldende taal en ’n spesifieke gerigtheid wat soveel sintuie as moontlik betrek, konkretiseer die toepassing vir die gemeente.

2.4 Samevatting van basisteoretiese resultate

- Preektoepassing moet beweeg van 'n algemene en abstrakte patroon na 'n gemeentegerigte en situasiegerigte patroon.
- Taalgebruik in die toepassing moet nie vassteek in abstrakte begrippe (geloof, lyde, liefde) nie, maar hierdie begrippe moet deur middel van beeldende, spesifieke en konkrete taal verduidelik word.
- Die Woord hoef dus nie toepaslik *gemaak* word nie, dit moet toepaslik *gepreek* word.

Die voorafgaande afleiding dat die toepassing in 'n preek deurgaans geïntegreerd en kongruent met die verklaring moet plaasvind, bring ons op die terrein van die hermeneuse, deur sommige genoem die interpretering van die preekteks vir die hoorders van vandag. So het Paulus al in Romeine byvoorbeeld God se vryspraak alleen langs die weg van die geloof, vir die gemeente in Rome geïnterpreteer. So ook het die Hebreërprediker die Ou-Testamentiese geskiedenis vir sy hoorders eietyds en verklarend toegepas. In vakliteratuur word gepraat van hermeneutiese homiletiek om die aksie van “bridging the gap” (Stott) aan te dui. In hierdie proses ontmoet die teks uit die Woord en die teks uit die lewe (van die gemeente) mekaar in 'n hermeneutiese wisselwerking. Verdienstelike navorsing is op hierdie vlak gelewer deur byvoorbeeld Vos (1995:171-221). Hy praat van 'n hoordershermeneutiek. Ook Pieterse (2001:77-89), Long (1989:51-59 en 82-84) en Dingemans (1991) open waardevolle perspektiewe op hierdie saak.

3. Omskrywing, vasstelling en implementering van die *big idea* as 'n sleutel om die toepassing uit die preekteks te ontsluit

Tot dusver is in hierdie artikel op basisteoretiese vlak vasgestel dat die toepassing ontspring uit 'n bepaalde indikatief as grond van God se aksie met die gemeente en dat verklaring en toepassing 'n organiese eenheid vorm. Ook het dit geblyk dat die toepassing nie moet vassteek in veralgemenings nie, maar konkretiserend op die gemeente se situasie gerig moet word. Verder het ook aan die lig gekom dat die toepassing deurgaans in die preek in konkrete taal geformuleer moet word.

Die bespreking fokus nou verder op die omskrywing, vasstelling en implementering van die *big idea* en hoe dit die toepassingselement in 'n preek sou kon ontsluit en verskerp.

3.1 'n Omskrywing van die *big idea* van Haddon Robinson

Dit lê nie op die weg van hierdie artikel om in te gaan op die filosofiese agtergronde van die konsep *idee* nie. Die konsep *idee* is ontleen aan Grieks en beteken om te sien; met ander woorde om nou te sien wat voorheen nie so helder en duidelik was nie (vgl. Robinson, 1999:37). Robinson se standpunt is dat elke paragraaf in die Bybel 'n bepaalde *big idea* het.

Ideally each sermon is the explanation, interpretation, or application of a single dominant idea supported by other ideas, all drawn from the one passage or several passages (Robinson, 2001:35).

Tegnies sou die *big idea* ook omskryf kon word as die “tema” van 'n preek wat voortvloei uit die kerugma van 'n bepaalde preekteks.

Die *big idea* het 'n *eksegetiese* én 'n *homiletiese* komponent. Die eksegetiese komponent word geformuleer na die voltooiing van die proses van eksegesis. Dit kan in een sin geskryf word as die konsentraat van die eksegesis. Kenmerkend van die formulering van hierdie enkele sin is dat dit nog vassteek in die verlede, want die een sin wil weergee wat die outeur, tóé, dáár, duisende jare gelede, wou kommunikeer en gekommunikeer het aan die hoorders. Daarom kan in hierdie sin byvoorbeeld nog persoonname en plekname voorkom.

Vanuit die eksegetiese *big idea* moet ook die homiletiese *big idea* geformuleer word. Die formulering moet kongruent wees met dié van die eksegetiese *big idea*, maar behoort geformuleer te word in die taal van vandag, aan die gemeente van vandag en in die situasie van vandag. Die kern van die saak is: “State the essence of your exegetical idea in a sentence that communicates to your hearers. This sentence is your *big idea*” (Robinson, 2001:104).

3.2 Die wyse waarop die *big idea* geformuleer word

Robinson stel die volgende oor die wyse waarop die *big idea* geformuleer word: “When reduced to its basic structure, an idea consists of only two essentials: a subject and a complement” (Robinson, 1999:39). Albei hierdie komponente is nodig om die *big idea* te formuleer, want 'n idee bestaan uit 'n subjek en 'n aanvulling

(komplement). Met subjek word hier nie 'n grammatikale subjek bedoel, wat net uit een woord (bv. liefde) kan bestaan nie (vgl. Robinson, 1999:39). Veel eerder word met subjek bedoel die onderwerp (tema) waaroor gepraat of geskryf word. 'n Subjek kan egter nie alleen staan nie; daar moet aanvulling bykom. 'n Subjek benodig altyd komplementariteit om 'n idee te kan vorm. "A subject without a complement dangles as an open-ended phrase. Complements without subjects resemble automobile parts not attached to a car" (Robinson, 1999:40). Daarom word 'n *big idea* gevorm deur twee vrae te stel, naamlik: Waaroor praat die skrywer? (subjek) en: Wat sê die skrywer van dit waaroor hy praat? (komplement(e)). So word die big idea gevorm, "as means to the end of applying truth to the life" (Litfin, 2001:344).

Wat hierbo gestel is, kan gekonkretiseer word uit 'n voorbeeld van Haddon Robinson (1999:345) met die bepaling van die *big idea* in Psalm 117. Die Afrikaanse vertaling van Psalm 117 lui so: "Prys die Here alle nasies, loof Hom alle volke, want sy liefde vir ons is sterk, aan die trou van die Here is daar geen einde nie."

- Wat is die *subjek*? (Waaroor praat die digter?)

Die subjek is: Waarom alle nasies die Here moet prys.

- Wat is die *komplement*? (Wat sê die digter oor die subjek?)

Die digter sê: Alle nasies moet die Here prys, omdat sy liefde en trou geen einde ken nie.

Bogenoemde kombinasie van subjek en komplement kan beskou word as die eksegetiese *big idea*. Dit is geformuleer in terme van *tóé* en *dáár*, dit wil sê in terme van die verlede tyd. Vanuit die eksegetiese *big idea* kan die homiletiese *big idea*, dit wil sê met die gemeente in gedagte, moontlik soos volg geformuleer word: Prys die Here – Hy het ons vandag lief (sy volk) en bly ook môre (vgl. "geen einde" nie) getrou.

Die formulering van die homiletiese tema vanuit die hoek van die hoorder is die eerste stap om toepaslikheid te verleen aan die preek in sy geheel, met die konkretisering veral in die element van die toepassing (vgl. Willhite, 1992:355-369; Mitchell, 1993:223-242).

'n Voorbeeld van die praktiese implementering van die *big idea*, sowel op eksegetiese as op homiletiese vlak, word hierna gebied (vgl. Jones, 2003:7). Die preekteks is Titus 3:12-15. Voorbeeld A is meer eksegeties gerig en voorbeeld B meer homileties.

Titus 3:12-15: As soon as I send Artemas or Tychicus to you, do your best to come to me at Nicopolis, because I have decided to winter there. Do everything you can to help Zenas the lawyer and Apollos on their way and see that they have everything they need. Our people must learn to devote themselves to doing what is good, in order that they may provide for daily necessities and not live unproductive lives. Everyone with me sends you greetings. Greet those who love us in the faith. Grace be with you all.

Example A	Example B
<p>Titus 3:12-15</p> <p>Big idea: We must pursue vital relationships to encourage and participate in vital ministry</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. We must exercise fellowship with passionate people to encourage our heart for ministry (v. 12) 2. We must serve passionate people to help the ministry (v. 13-14) <ol style="list-style-type: none"> A. When we meet needs of those committed to ministry, we help the spread of the gospel (v. 13) B. When we help to meet the needs of committed ministers, we show spiritual growth (v. 14) 	<p>Titus 3:12-15</p> <p>Introduction: What kind of relationship does God want us to have with people on the front lines of Christian ministry?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. God wants us to spend time with them (v. 12) 2. God wants us to provide what they need (vv. 13-14) <p style="padding-left: 40px;">God wants us to talk with and about them (v. 15)</p> <ol style="list-style-type: none"> A. God wants us to talk with them (v. 15a) B. God wants us to talk about them to each other (v. 15b) <p>Big idea: God wants us to relate to those who serve Him by spending time with them, by providing what they need, and by talking to them and about them</p>

Die volgende is opvallend indien A (die meer eksegetiese element) en B (die meer homiletiese element) vergelyk word (vgl. Jones, 2003:7):

Die **gedagtes** in voorbeeld A en voorbeeld B is dieselfde. In A mag die prediker wel nog paragrawe met toepassings invoeg, maar vanuit die perspektief van die gemeente bly die kommunikasie in abstrakte (algemene) formuleringe sonder spesifieke konkrete toepassings. Voorbeeld B kommunikeer konkreet in spesifieke taal hoe om Titus 3:12-15 prakties in die gemeente toe te pas. Elke sinsnede in B is gerig op toepassing. Die formulering leen hom ook tot die gebruik van konkrete beelde wat die toepassing nog verder kan versterk. Die verklaring van die teks bly nie agterweë in voorbeeld B nie, maar juis vanuit die preekteks word aandag gewy aan die behoeftes van die gemeente: "... the big idea and outline create a center of gravity in the message that is applicational" (Jones, 2003:8; vgl. Jude, 1998:36).

Twee verdere voorbeelde word nou kortliks gebied oor die formulering van die "big idea." Hiervoor word gedeeltes gekies wat in die basisteoretiese ontginning (punt 2) gebruik is.

Romeine 12:1

En nou doen ek 'n beroep op julle broers, op grond van die groot ontferming van God: Gee julleself aan God as lewende en heilige offers wat vir Hom aanneemlik is.

- *Waaroor* word hier gepraat?

Hier word gepraat oor ons toewyding aan God.

- *Wat* word hier gesê van ons toewyding?

Hier word gesê dat ons ons moet toewy op grond van God se ontferming.

Hier word ook gesê dat ons ons moet toewy as lewende en heilige offers wat vir God aanneemlik is.

- *Wat is die* big idea?

God wat Hom oor ons ontferm, vra algehele toewyding van ons.

Nog korter: God gee alles aan ons en vra alles van ons.

Hebreërs 11:1

Om te glo is om seker te wees van die dinge wat ons hoop, om oortuig te wees van die dinge wat ons nie sien nie.

- *Waaroor* word hier gepraat?

Hier word gepraat oor die aard van die geloof.

- *Wat* word hier gesê oor die aard van die geloof?

Hier word gesê dat geloof die sekerheid en oortuiging is van die dinge waarop ons hoop, maar nie sien nie.

- *Wat is die big idea?*

Om te glo is om vandag seker te wees van God se môre.

3.3 Die waarde om die *big idea* vas te stel en te implementeer as 'n sleutel om die toepassing te ontsluit

Eerstens kan gestel word dat die formulering van die eksegetiese en homiletiese *big idea* meewerk in die konkrete toepassing van 'n doelwit van God met sy Woord, soos dit gestel word in 2 Timoteus 3:16: “Die hele Skrif is deur God geïnspireer en het groot waarde om in die waarheid te onderrig, dwaling te bestry, verkeerdhede reg te stel en 'n regte lewenswyse te kweek.” Hier word die doel in werkwoorde saamgevat: *onderrig*, *bestry*, *aankweek* en *voorberei*. Nêrens in hierdie gedeelte staan dit dat die doel met die Woord is om blote kennis deur te gee nie.

The purpose of Scripture is not merely to satisfy our curiosity or to provide us with a glimpse of something that happened long ago. It is designed to *transform* (eie beklemtoning – CJHV) lives today ... (Litfin, 2001:339-340).

Om te transformeer moet die Woord toepaslik gepreek word. Daarom is dit 'n vereiste dat die *big idea* geformuleer moet word in terme van vandag se gemeente, in vandag se situasie. So word 'n brug gebou om te kom by kontemporêre toepassing (vgl. Vos, 1996:147).

Tweedens bevorder die formulering en implementering van die *big idea* kommunikasie in die preek, in besonder deur die eenheid van eksegetiese en toepassing. 'n Kernvereiste vir die kommunikasie tussen prediker en hoorder is dat daar eenheid, orde en progressie moet wees in dit wat oorgedra word (Litfin, 2001:49). Die implementering van die *big idea* honoreer die behoefte in die denkproses van elke mens om eenheid, orde en voortgang te skep

en te ervaar. Die kongruensie (eenheid en orde) tussen die eksegetiese en homiletiese formulering van die *big idea* is kardinaal om vanuit die preekteks te kom by konkrete en gerigte toepassing aan die hoorder van vandag (vgl. Jang, 2003:77; Long, 1993:167-188; Buttrick, 1993:189-206).

Derdens het die formulering van die *big idea* direkte konsekwensies vir die vormgewing van die toepassing self as 'n homiletiese element. In die preektoepassing gaan dit in wese om die vraag: Watter verskil maak hierdie Skrifwaarheid (kerugma van die preekteks) in die lewe van die gemeente? (vgl. Jude, 1998:36-38). Die vraag kan ook anders geformuleer word: Waarom wil God hê dat die gemeente hierdie waarheid moet ken? (vgl. Litfin, 2001:344). Om aan die homiletiese formulering van die *big idea* reg te laat geskied – ook later in die toepassing vir die gemeente – moet die gemeente en hulle situasie dus betrek word. In die ontginning van basisteoretiese gegewens in 2.2 is byvoorbeeld gestel dat die verkondiging gerig word op gemeentede in sekere leeftyd fases en ook gerig word op sekere geloofstipes. Hierdie riglyne kan gebruik word om sowel die *big idea* as die toepassing meer konkreet te formuleer en te bedien (vgl. Miller, 1995:134 e.v.). Konkreet kan in die formulering van die toepassing in 'n preek gevra word: Wat beteken hierdie waarheid in die lewe van 'n kind van tien jaar, of sewentien jaar of van 'n bejaarde van sewentig jaar spesifiek in hierdie gemeente? Die vraag kan ook gevra word: Hoe konkretiseer hierdie waarheid in die lewe van 'n twyfelaar, 'n kleinmoedige, kritiese of onverskillige lidmaat?

4. Finale samevattende stellings

- Die Woord van God hoef nie toepaslik gemaak te word nie. Dit moet toepaslik gepreek word.
- Toepassing in 'n preek kan wel (aanvanklik) 'n algemene gerigtheid hê, maar die oorheersende riglyn uit die Nuwe Testament is toepassing wat spesifiek, konkreet, situasie- en gemeentegerig bedien word.
- Toepassing behoort dwarsdeur, geïntegreerd en kongruent met die verklaring in die preek te konkretiseer.
- Die implementering van die *big idea* moet positief beoordeel en aangewend word as 'n konkrete ontsluitingswyse van die toepassing in die preekteks.
- Die effektiwiteit van 'n konkrete toepassing rus grotendeels op die konkrete (homiletiese) formulering van die *big idea*.

Geraadpleegde bronne

- AN, B.M. 1995. *A homiletical research on application in a sermon in the light of the New Testament*. Potchefstroom: PU for CHE. (Th.M. dissertation.)
- BAUER, W. 2000. *Greek-English lexicon of the New Testament and other early Christian literature*. Chicago: University Press.
- BUTTRICK, D. 1993. Who is listening? (In O'Day, G.R. & Long, T.G., eds. *Listening to the Word*. Nashville: Abingdon. p. 189-206.)
- COETZEE, J.C. 1986. *Gedagtestruktuur van en motiewe in Hebreërs*. Potchefstroom: Fakulteit Teologie.
- DINGEMANS, G.D.J. 1991. *Als hoorders onder de hoorders. Een hermeneuties homiletiek*. Kampen: Kok.
- FLOOR, L. 1995. *Efeziërs – Een in Christus. Commentaar op het Nieuwe Testament*. Kampen: Kok.
- GRÄSSER, E. 1993. *An die Hebräer, 2*. Zurich: Benzinger.
- GUTHRIE, G.H. 1994. *The structure of Hebrews*. Leiden: Brill.
- JANG, J.Y. 2003. *Expository preaching. A homiletical study in the light of Acts 2 and 17*. Potchefstroom: PU for CHE. (Th.M dissertation.)
- JOHNSTON, G. 2001. *Preaching to a postmodern world: a guide to reaching twenty-first century listeners*. Grand Rapids: Baker.
- JONES, B. 2003. *Teaching students the applicative power of the big idea*. Vancouver: Evangelical Homiletical Society.
- JUDE, G.H. 1998. Communication for success. *Management Today*, 14(8):36-37.
- KÄSEMANN, E. 1980. *Commentary on Romans*. Grand Rapids: Eerdmans.
- KISTEMAKER, S.J. 1984. *New Testament commentary. Exposition of the Epistle to the Hebrews*. Grand Rapids: Baker.
- LITFIN, D. 2001. *Public speaking*. Grand Rapids: Baker.
- LONG, T.G. 1989. *The witness of preaching. Westminster*. John Knox.
- LONG, T.G. 1993. And how shall they hear? The listener in contemporary preaching. (In O'Day, G.R. & Long, T.G., eds. *Listening to the Word*. Nashville: Abingdon. p. 167-188.)
- LOUW, J.P & NIDA, E.A. 1988. *Greek-English lexicon of the New Testament based on semantic domains*. Volume 2. New York: United Bible Societies.
- MILLER, C. 1995. *Marketplace preaching: how to return to where it belongs*. Grand Rapids: Baker.
- MITCHELL, H. 1993. The hearing experience of the Word. (In O'Day, G.R. & Long, T.G., eds. *Listening to the Word*. Nashville: Abingdon. p. 223-242.)
- MOO, D.J. 1996. *The Epistle to the Romans*. Grand Rapids: Eerdmans.
- NIXON, L. 1950. *John Calvin, expository preacher*. Grand Rapids: Eerdmans.
- OPPERMAN, W.C. 1995. *Die motief van vreemdelingskap en vaderland in Hebreërs – 'n eksegetiese studie met toespitsing op Hebreërs 11:8-22*. Potchefstroom: PU vir CHO. (Th.D.-proefskrif.)
- PIETERSE, H.J.C. 2001. *Prediking in 'n situasie van armoede*. Pretoria: Unisa.
- ROBINSON, H. 1997. The heresy of application. *Leadership*, 2:1-27, Fall.
- ROBINSON, H.W. 1999. *Expository preaching, principles and practice*. Leicester: Intervarsity.
- ROBINSON, H.W. 2001. *Biblical preaching*. Grand Rapids: Baker.
- SCHNACKENBURG, R. 1991. *Ephesians – a commentary*. Edinburgh: Clark.
- VENTER, C.J.H. 2001. Verklarende prediking. Basisteoretiese perspektiewe uit Hebreërs. *In die Skriflig*, 35(3):373-388.

VOS, C.J.A. 1995. *Die blye tyding*. Pretoria: RGN

VOS, C.J.A. 1996. *Die volheid daarvan. Homiletiek uit 'n hermeneuties-kommunikatiewe perspektief*. Pretoria: RGN.

WILLHITE, K. 1992. Audience relevance and expository preaching. *Bibliotheca Sacra*, 149(594):355-369.

Kernbegrippe:

gerigte toepassing

Haddon Robinson: die vasstel van die *big idea*

konkrete taalgebruik

Key concepts:

concrete language usage

focused application

Haddon Robinson: to determine the *big idea*

